

Makale tarihçesi: Alındı: 27 Eylül 2019 Kabul edildi: 8 Ekim 2019.

DOI: <https://doi.org/10.33182/gd.v6i2.664>

Farklılık ve Farkındalık Ekseninde Suriyeli Göçmen Nüfusun Sosyolojik Özellikleri: Payas İlçesi Örneği

Suat Kolukırık[±]
Nurcan Özcan[¥]

Özet

Suriye savaşından kuşkusuz en büyük oranda etkilenen ülke tarihi ve coğrafi yakınlığı nedeniyle Türkiye olmuş ve 4 milyona yakın bir Suriyeli nüfusa ev sahipliği yapmak zorunda kalmıştır. Suriye göçü beraberinde güvenlik merkezli pek çok tartışma alanını gündeme taşımış ancak aşırı genelleştirmeler konunun kültürel boyutlarıyla ve farklı görünüşleriyle birlikte ele alınmasını engellemiştir. Özellikle Suriye göçünün sayısal büyüklüğü kadar; göç nüfusunun niteliği, göç gruplarının kültürel özellikleri ve sosyolojik birikimlerine ilişkin veriler uzun bir süre sınırlı bazı akademik çalışmada yer bulabilmiştir. Suriyeli göçmen grupları arasındaki kültürel farklılıkların göz ardı edilmesi ve aşırı genelleştirmeler, kamusal manada sosyal uyumu engelleyen ve olumsuz haber ya da muhalif politik duruşların oluşmasına zemin hazırlayan bir etken olmuştur. Diğer bir ifadeyle göç gruplarının sahip olduğu sosyolojik özelliklere ilişkin sınırlı bilgiler, kimlik ve farklılık boyutlarıyla konunun değerlendirilmesini ötelemiş, spesifik ve insan merkezli kamusal politikaların üretimini ve uygulama pratiklerini geciktirmiştir. Bu perspektiften hareketle çalışmada, Suriye savaşı sonrasında Hatay'ın Payas ilçesine yerleşen Suriyeli göçmen nüfusun sosyolojik görünümü ve kültürel özellikleri, karma araştırma yöntemiyle, anket ve derinlemesine mülakat tekniklerinin birlikte kullanımıyla irdelenmiş; sosyal temsil ve farkındalık temelli yaklaşımların göç ve göçmen yönetimini kolaylaştırıcı bir rol üstlendiği bulgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Uluslararası göç; Suriyeliler; farkındalık; sosyal uyum; Payas.

ABSTRACT IN ENGLISH

The Sociological Characteristics of Syrian Immigrants in Terms of Difference and Awareness: A Case Study in Payas

Due to historical and geographical proximity, Turkey has undoubtedly been the country that is affected the most from the Syrian War and had to host almost 4 million of Syrian population. Syrian migration has brought up many security-based discussion fields to the agenda; however, overgeneralisations have prevented the consideration of the topic in terms of cultural aspects and different perspectives. For a long time, the data considering the magnitude of Syrian migration; the quality of the immigrant population; the cultural

[±] Prof.Dr. Suat Kolukırık, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Antalya, Türkiye.
E-posta: suatkolukirik@akdeniz.edu.tr.

[¥] Nurcan Özcan, Sosyolog, Payas Toplum Hizmetleri Destekleme Derneği, Hatay, Türkiye.
E-posta: nurcanozcan@msn.com.

characteristics of the migration groups; and their sociological backgrounds have only been included in a limited number of academic studies. Ignoring the cultural differences among Syrian immigrant groups along with overgeneralisations has become a factor that prevented public social cohesion and gave way to the emergence of negative news or dissenting political positions. In other words, the limited information concerning the sociological characteristics of the immigration groups have postponed the consideration of the topic in terms of identity and difference; and have set back the production of specific and human-centred public policies and implementation practices. From this point of view, in this study, the sociological outlook and the cultural characteristics of the Syrians that settled in the district of Payas in Hatay after the outbreak of Syrian war have been scrutinised through questionnaires and in-depth interviews, and discussed in terms of identity, sense of belonging, social cohesion, expectation, and social distance parameters.

Keywords: International migration; Syrians; awareness; social cohesion; Payas.

Giriş

Sosyolojik açıdan göç etmek ve hareket halinde olmak insan doğasının ve ilişkilerinin olağan bir yönüdür. Ancak göçe yol açan etkenler ve tetikleyiciler bağlamında düşünüldüğünde göçün sadece bir nüfus ve yer değiştirme hareketi olmadığı açıktır. Diğer bir ifadeyle göçün zorunlu ya da isteğe bağlı olarak gerçekleşmesi, ortaya çıkan fiziki ve sosyal dönüşümlere kaynaklık etmekte, zaman ve mekan boyutlarında farklılaşmaktadır (Çağlayan, 2008: 302) Bununla birlikte son dönem küresel eşitsizlik kaynaklı göç dalgaları, göçmenlerin görünümünü bir ve aynı kılmakta travmatik ya da ölümcül sonuçlarla daha sık karşılaşmaktadır. Suriye iç savaşının yol açtığı zorunlu insan hareketliliğinin sosyolojik boyutu da bu manada irdelenmelidir.

Göç literatürü açısından değerlendirildiğinde bir taraftan yerel ya da küresel hareket serbestisine sahip birey ya da grupların daha iyi bir yaşam için kırdan kente veya daha gelişmiş bölge ve ülkelere yönlendiği görülürken, diğer taraftan çatışma ve savaşlar nedeniyle can güvenliği gerekçeli nüfus hareketleri ve zorunlu kitlesel göçler yaşanmaktadır. Fakat burada temel sorun zorunlu göçe kimlerin ya da hangi kimliklerin maruz kaldığı ve dünyanın neresinin göç ettiği. Günümüzdeki mülteci krizini belki de çözüme taşıyacak olan bu sorular anlaşılmadıkça düzensiz göç süreçlerinin ortaya çıkardığı etkileri ve toplumsal dönüşümleri açıklama çabalarımız yetersiz kalacaktır.

Türkiye'nin coğrafi manada emperyal paylaşım ve mücadelelerin sürekli varlığını koruduğu bir bölgede olması ve sürekli düzensiz göç süreçlerine maruz kalıyor oluşu başka bir sorun kaynağıdır. Nitekim Türkiye, düzensiz göç hareketliliğinde tampon bir ülke olarak konumlanmak istenmekte ve bir takım uluslararası anlaşmalar ile sorumlu tutularak göçün yükünü taşıması beklenmektedir (Kolukıncık, 2014: 51). Özellikle AB ülkelerinin kendilerine yönelen göç dalgasını önce dışsallaştırmak, sonra da güvenli bir hale dönüştürerek konuyu ötelediği görülmektedir. Bunun dışında Suriyeli göçmenlere karşı Slovenya ve Macaristan gibi ülkelerin ortaya koyduğu katı tutum ve sınırlara çekilen tel örgüler, göç sürecinde yaşanan sorunların çözümüne katkı sunmaktan ziyade durumu meşrulaştırıcı bir işlev görmektedir.

Öte taraftan emperyal çıkarlar ya da savaşların yerinden ve yurdundan ettiği pek çok halk ve ortaya çıkardığı sorunlar hala sıcaklığını korurken, Nisan 2011 tarihinden sonra Türkiye'ye yönelen Suriyeli göçü tarihin en büyük zorunlu göç dalgalarından birini oluşturmuştur. Özellikle Arap Baharı adı verilen, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki toplumsal sorunları daha da çetrefilli hale dönüştüren bu süreç söz konusu coğrafyaları daha da istikrarsızlaştırmış, kaos ortamına itmiş ve sosyal dengeleri alt üst etmiştir (Aksu Kargın; 2018: 29). Dahası küresel aktörler tarafından insani anlamda sorunu çözücü bir adım atılmadığı gibi kangren olmuş vahşi bir göç süreci tüm hızıyla yaşanmaya devam etmekte ve mevcudiyetini sürdürmektedir.

Tarihsel açıdan bakıldığında ise Anadolu pek çok farklı kültür ve kimliğe ev sahipliği yapmış deneyim ve tecrübe sahibi bir coğrafya olmuştur. Cumhuriyet öncesi dönemde tedricen Anadolu'ya yapılan göçler bir yana özellikle Nüfus Mübadelesiyle Yunanistan sınırları içerisinde kalan Müslümanlar ile Anadolu sınırları içerisinde kalan gayr-i Müslim nüfusun yer değişimi büyük oranlı insan hareketliliği ve göçü olarak Anadolu'yu şekillendirmiştir (Arı, 2014). Farklı kültür ve kimliklerin Anadolu'ya gelişi bağlamında, Cumhuriyet döneminde Almanya'daki Nazi zulmünden kaçan Yahudi kökenli Albert Malche'nin 1933 üniversite reformundaki katkısı ve yine sosyolog Zimmerman ve Kessler gibi Alman bilim insanlarının bilim dünyamıza olan katkıları uluslararası zorunlu ve düzensiz göçlerin farklı etkilerini göstermesi açısından dikkate değer örneklerdir (Sofracı, 2018: 94). Bununla birlikte düzensiz ve zorunlu göçlerin modern ulus devletlerin merkezîyetçi özelliklerine karşı bir tehdit ya da içsel bir meşruiyet krizine yol açıp açmayacağı tartışmaları sürgit varlığını koruyacak niteliktedir.

Farklılık ve farkındalık ekseninde Suriyeli göçmen nüfusun sosyolojik görünümü ve göçün etkilediği alanların tespitine yönelik olarak ele alınan bu çalışmanın konuyla ilgili mevcut tartışmalara katkı sağlaması ve farkındalık üretmesi beklenmektedir. Zira düzensiz göç gruplarının taşımış olduğu kültürel özellikler ve sosyal temsillerin anlaşılması ulusal ve uluslararası düzeydeki politika yapıcı ve uygulayıcıların projelerini daha sağlıklı yürütebilmelerine olanak sağlayabilecek ve referans oluşturabilecektir. Bu perspektiften hareketle çalışmada önce konuyla ilgili literatür irdelenmiş, nicel ve nitel verilerle de mevcut görünüm sosyolojik bir bakışla tartışılmıştır.

Uluslararası Düzensiz Göç ve Türkiye

Uluslararası göç bağlamında Türkiye hem göç veren, hem göç alan hem de transit geçiş sağlayan bir ülke konumundadır. Diğer bir ifadeyle Türkiye, coğrafi konum özelliğiyle ve kendisine özgü nüfus dinamikleriyle dünya göç coğrafyasının ve göç sisteminin ve de siyasasının önemli bir parçasıdır. Bunun dışında Türkiye'nin Cumhuriyet dönemi tarihini göçler üzerinden okumak mümkündür (Sirkeci ve Yücesahin, 2014: 2). Özellikle yakın tarihimiz açısından bakıldığında Osmanlı'nın yüzyıllık coğrafyalarından geri çekilişiyle birlikte Anadolu'ya akın eden göç dalgaları 1960'lı yıllarda yurtdışına giden işçi göçleriyle boyut değiştirmiş ve ilintili olduğumuz coğrafyalarda yaşanan kargaşa ortamları

da ülkeyi bir transit ve geçiş güzergahı haline getirmiştir. Her ne kadar Türkiye 2013 yılında Uluslararası Göç Mevzuatına (TBMM, 2013) uygun hukuki düzenlemeler yapmış olsa da coğrafi konumumuz giriş düzensiz giriş ve çıkışlar için uygunluğunu korumaktadır.

Bazı ülkelerin toplam nüfusunu derinden etkileyecek büyüklükteki Suriyeli göç grubunun; barınma, sağlık, eğitim, istihdam, parçalanmış aileler ile bakıma muhtaç olanlarının koşullarını düşündüğümüzde Türkiye'nin üstlendiği sorumluluğun büyüklüğü ortadadır. Anadolu kültürü ve misafirperverliğinin bir yansıması olarak muhacir ve düşküne yönelik zorlukları paylaşan yaklaşım, Suriyelilerin sosyal uyumunu kolaylaştırıcı bir rol üstlenmiştir. Benzer biçimde kamusal harcamalar dışında gönüllü kuruluşların ve STK'ların göç dalgasının büyüklüğü karşısındaki pozitif tutumları tampon bir kurum işlevi görmüş ve göç sürecinin ortaya çıkartabileceği büyük sorunların yaşanmasını engellemiştir. Buna karşın kamuoyundaki vatandaşlık temelli (Gülyaşar, 2017: 681) tartışmalar ve olumsuz algılar nedeniyle Suriye göçü bir tehdit unsuru olarak gündem konusu yapılmış ve sorun siyasallaştırılmıştır.

Düzensiz göçmenler ve sığınmacıların göç ettikleri ülkelerin güvenliği açısından tehdit unsuru olarak görülmesi yalnızca Türkiye'ye özgü bir tutum değildir. Gerçekte esas sorun göç ve göçmen hakları konusundaki farkındalığın düzeyi ve ortaya konan uygulama örnekleridir. Nitekim bugün itibarıyla Suriye göçünün Türkiye'ye etkileri konusunda tartışılması gereken nokta sosyal uyum ve entegrasyon konusudur. Özellikle Türkiye'de doğmuş bebekler, Suriyeliler ile yapılan evlilikler, vatandaşlık almış olanlar, istihdam ve ticarete katkı sağlayan göçmen nüfusunu düşündüğümüzde göçün yönetimi ve kanalize edilmesi daha gerçekçi bir politikadır (Kolukıncı, 2017: 1233). İkinci olarak homojen bir göçmen nüfusuna sahip olmadığımızdan göçmen grupların Türkiye'ye taşınmış olduğu kültürleri ve dünyaya ilişkin bakış açılarının da anlamlandırılmasına ve göç yönetim süreçlerinde kullanılmasına ihtiyaç olduğu gerçeğidir. Diğer bir husus ise göçmenlerin toplumsal algısı ve yeni toplumsal işbirliklerinin sürdürülebilir bir mahiyet taşıyıp taşımadığıdır. Zira göç yönetimi, devlet sınırları içerisindeki göçleri hukuksal temelde yönetmeyi içeren bir mekanizma ve uygulamadır.

Farklılık ve Farkındalık Ekseninde Suriyeli Göçmenler

Farklı kültür ve kimliklere ev sahipliği yapan bir ülke olarak Suriye, savaş öncesi dönemde çoğunluğu Araplardan oluşan yaklaşık 20 milyonluk bir nüfusa ev sahipliği yapmıştır. Arap nüfusun yanında, Kürtler, Türkmenler, Nusayriler, Dürziler, Ermeniler, Çerkezler, Süryaniler, Yahudiler (Akdemir, 2000) ve Domlar diğer etnik ve dini grupları oluşturmuştur. Ancak Suriye'de ortaya çıkan siyasi kriz ve devamında gelen istikrarsızlıklar, başta Türkiye olmak üzere sınır ülkelerine siyasi, ekonomik ve toplumsal büyük sorunlar yaşatmış ve büyük göç dalgalarına neden olmuştur.

İlk geldikleri dönemde yerleşme ve kalıcı olma amacı gütmeyen Suriyeli göçmenler barınma, işe, sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarına geçici

çözümle bulmuşlar; fakat gün geçtikçe bu geçici çözümlerden vazgeçerek kesin yerleşme eğilimi göstermeye başlamışlardır. Günümüzde artık Suriye'den gelen göçmenlerin kısa vadede dönemeyeceklerine ilişkin bir kanı giderek yaygınlık kazanmaktadır. Benzer biçimde Suriyeli nüfusun demografik farklılığı ve sayısal yoğunluğu bazı kentlerimizde sosyal, ekonomik ve toplumsal ilişkileri önemli oranda etkilemekte ve dönüştürmektedir.

Suriyeli göçmenlere ilişkin toplumsal farkındalık düzeyinin önemi, sosyal dışlanma kavramı ile anlam bulmakta ve söz konusu dezavantajlı pozisyon pek çok olumsuz sonucu beraberinde getirebilmektedir. Nitekim sosyal dışlanma durumu göçmen ve mültecilerin hayatını zorlaştıran konulardan biridir (Bail, 2008) ve yerleşik toplumun kültürel özelliklerinden ayrışan sembolik farklılıklar dış grup tanımlamasına yol açmakta ve göçmenlerin ötekilik pozisyonunu kuvvetlendirmektedir. Göçmenlere ilişkin toplumsal farkındalık düzeyin diğer bir önemi ise temel ihtiyaçların karşılanamadığı durumlarda yasal olmayan yolların geliştirilebilme ihtimali ve protest davranışların sergilenebilme olasılığıdır. Bu anlamda kendisini yerel topluma ait hissetmeyen ve geldiği toplumun kurallarına ve otoritesine uyum gösteremeyen göçmenlerin bazı sosyal sorunlara kaynaklık edebileceği ya da marjinal hareketler içerisinde yer alabileceği değerlendirilmelidir.

Sosyal yapı ve sosyal bütünleşme kavramları açısından baktığımızda Suriyeli göçmenlerle doğrudan iletişim ve etkileşime girmemiş bireylerin ülkenin Suriyeli göçmen politikası ve Suriyeliler hakkında olumsuz eleştiri yapma oranının daha sık olduğu görülmektedir. Özellikle güvenlik konusu ön plana çıkartıldığında öteki ve yabancı kavramları ilk evrilen değerler olmaktadır (Erçin ve Adıgüzel, 2017: 186). Farklılık ve farkındalık eksenin de ele alınabilecek olan bu husus aslında Suriyeli göçmenler hakkındaki olumlu ve destekleyici verilerin, olumsuz ve önyargılara kıyasla daha az olmasından kaynaklanmaktadır. Bu çerçevede Türkiye'deki Suriyelilerin toplumsal uyum konusu öncelikle farkındalık kazandırma, sağlıklı göçmen bilgi sistemine sahip olma ve demokratik etkileşim kurma parametrelerine bağlı olan bir husustur.

Göçmenlerin sosyal kabul ve dışlanmalarına ilişkin etkiler sosyoloji literatüründe kullanılan görelî yoksunluk kavramı çerçevesinde de değerlendirilebilir (Runciman, 1966). Nitekim göçmen bireylere kendi yoksunluğunu ortadan kaldıracak fırsatlar sunulamadığında şiddet kaynaklı davranışlara sebebiyet vermesi kaçınılmazdır. Bu manada göçmenlerin sosyolojik özelliklerinin bilinmesi ve sosyal uyumu sağlayıcı temsilleri üretmek (Özdemir ve Özkan, 2016: 232) önemli bir çıkış noktası ve karşılıklı ilişkilerini belirleyen esaslı bir çözümdür. Zira sosyal temsiller, bireylerin düşünce ve davranışların belirleyen sosyal kodlardır ve sosyal sistemin işleyişine yön vermektedirler.

Araştırmanın Yöntem ve Tekniğı

Göç hareketliliğı, sadece mekansal bir yer değıştirme değıil birey, grup ve toplumsal anlam ile değıer dünyasının değıişimi ve dönüşümüdür. Diğer bir

ifadeyle göç olgusu, sadece göç edenler üzerinde değil, göç alan yerleşim yerlerinin toplumsal ve mekansal yapısında da önemli değişimlere yol açan bir süreçtir. Bu çerçeveden hareketle Suriye iç savaşıyla birlikte ülkemize göç etmek zorunda kalan ve Hatay'ın Payas İlçesine yerleşmiş olan Suriyeli göçmen nüfusun sosyolojik özelliklerini analiz etmek ve çalışmanın sonuçları üzerinden toplumsal bir farkındalık sağlamak araştırmanın temel hedefidir.

İçişleri Bakanlığı verilerine göre Hatay, 426 bin 869 kişi ile Türkiye'de Suriyeli göçmen nüfusa ev sahipliği yapan en büyük 4'ncü ilimizdir. (Göç İradesi Genel Müdürlüğü: 16 Mayıs 2019). Öte taraftan araştırma alanımızı oluşturan Payas ilçesi Suriyeli göçmenlerce tercih edilen ve farklı geliş tarihleri içerisinde ilçede ikamet edilen bir yerdir. Kültürel özellikler bağlamında ise araştırma evrenimiz içerisindeki Suriyeli göçmen nüfus büyük oranda Arap kökenli ve Türkmen kimliğine sahip olan heterojen bir gruptur.

Araştırmanın amacı ve sorğu alanı içerisinde öncelikle göçmen grubun ilçe sınırlarındaki mekansal dağılımı değerlendirilmiş, örneklem grubun büyüklüğü belirlenmiş ve göçmen birey ve ailelerle ilk görüşmeler ve mülakatlar yapılmıştır. Bazı görüşmelerde Arapça bilen bir tercüman desteği ile mülakatlar gerçekleştirilmiş ve görüşülenlerin anlam dünyası ve içinde buldukları koşullar anlamacı bir yaklaşımla değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ankete katılan birey ya da ailelerin göç sürecinde yaşadığı travma, endişe ve kaygı gibi durumlar görüşme sürecimizi etkilediği gibi, örneklem büyüklüğünü de etkilemiş ve çalışma alanını zorlaştıran etkenleri oluşturmuştur.

Çalışmamızda nicel ve nitel verilerin birlikte kullanılmasına imkan veren karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitekim karma araştırma yöntemi, nicel ve nitel verilerin birlikte toplanmasına, analiz edilmesine ve yorumlanmasına imkan veren bir yöntemdir (Leech ve Onwuegbuzie, 2009: 266). Diğer bir ifadeyle çalışmada karma araştırma yönteminin kullanılmasının amacı, verilerin güvenilirliğini artırmak, eş zamanlı veri toplamak ve tamamlayıcılığı sağlamaktır. Bu manada nicel veri olarak anketlere öncelik verilmiş ancak bir nitel teknik olan derinlemesine mülakatlarla da araştırma sonuçlarının tamamlayıcılığı sağlanarak yorumlanmış ve raporlaştırılmıştır. Araştırmamıza veri teşkil eden anketler, Payas'taki 4937 Suriyeli göçmen evreninden tesadüfi örneklem tekniği kullanılarak %95 güven aralığı, (+5) yanılğı payı ile toplam 122 görüşülenle 1-4 Nisan 2019 tarihleri arasında yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Anket uygulaması her haneden bir kişiyi temsil edecek bir dağılımla yürütülmüş, görüşmeler yoğun olarak öğleden sonraki zaman diliminde ve aile için uygun bir ortamda yapılmış ve SPSS programı ile analiz edilerek değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Bulguları:

Demografik Yapı

Araştırmamızın sonuçları cinsiyet özellikleri bağlamında değerlendirildiğinde, görüşülenlerin %38,5'i kadın, %61,5'i erkek'tir (Tablo 1).

Anket uygulaması esnasında evde çoğunlukla babanın bulunması ve soruları aileyi temsilen babanın cevaplaması nedeniyle cinsiyet dağılımında erkek oranı

yüksek çıkmıştır. Bunun dışında kültürel olarak Suriyeli kadınların kocaları olmadıkça ya da mecbur kalmadıkça evden dışarı çıkmadıklarını belirtmek gerekmektedir. Suriyeli kadın nüfusun toplumsal rolü ve soysal sisteme katılımı konusunda destekleyici mekanizmalara ihtiyaç duyulduğu ifade edilmelidir.

Tablo 1. Cinsiyet

Cinsiyet	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kadın	47	38,5	38,5
Erkek	75	61,5	100
Toplam	122	100	

Görüşülenlerin yaş dağılımı incelendiğinde %74,5'i 18-45 yaş aralığındadır. Gerçekte bu oran göç gruplarının Türkiye'deki yaş dağılımları ile de doğru orantılıdır ve görece olarak genç ve dinamik bir nüfusun varlığı söz konusudur. Anketimize katılanların %30,3'ü 26-35, %26,2'si 36-45, %18'i 18-25, %16,4'ü 46-55 ve % 9'u 55 yaş ve üzerindedir (Tablo 2).

Tablo 2. Yaş

Yaş	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
18-25	22	18	18
26-35	37	30,3	48,4
36-45	32	26,2	74,6
46-55	20	16,4	91
55 +	11	9	100
Toplam	122	100	

Araştırmada elde edilen en önemli verilerden birisi okuryazar olmayan nüfus oranının yüksekliğidir. Görüşülenlerin %11,5'i okuryazar değildir. Türkiye'deki okuryazar olmayan nüfus oranının üzerinde olan Suriyeli göç nüfusuna yönelik olarak eğitim projelerinin yürütülmesi temel bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Cinsiyet özellikleri bağlamında değerlendirildiğinde kadın görüşülenlerin erkeklere oranla eğitim imkanlarına sınırlı eriştikleri bulgulanmıştır. Diğer taraftan görüşülenlerden İlkokul mezunu olanların oranı %41,8, ortaöğretim mezunu olanların oranı %29,5, üniversite mezunu olanların oranı %17,2'dir (Tablo 3).

Araştırmamızda yer alan görüşülenlerin %90,2'si evli, %9'u bekar (Tablo 4). Suriyeli göçmenler arasında evlilik önemli bir kurum olarak varlığını devam ettirmekle birlikte önemli bir sorun alanı erken yaş evlilikleridir. Sınırlı sayıda da olsa farklı kimlik ve kültür grupları ile de evliliklere rastlanmaktadır. Ancak temel sorunsal erken yaş kız çocuklarının evliliği ve geçim sıkıntısı içerisinde bulunan bazı ailelerin bunu ekonomik bir kazanç olarak değerlendiriyor

olmalarıdır. Diğer bir ifade ile erken yaşta evlenme ve çocuk sahibi olma sorumluluğunun kız çocuklarına yüklenmesi zorunlu göç sürecinin yansımalarından biridir.

Tablo 3 Eğitim Düzeyi

Eğitim	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Okuryazar değil	14	11,5	11,5
İlkokul mezunu	51	41,8	53,3
Orta öğretim	36	29,5	82,8
Üniversite	21	17,2	100
Toplam	122	100	

Tablo 4. Medeni Durum

Medeni Durum	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evli	110	90,2	90,2
Bekar	11	9	99,2
Eşi vefat etmiş	1	0,8	100
Toplam	122	100	

Tablo 5. Suriye'deki İşi/Mesleği

Meslek	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Memur	10	8,2	8,2
İşçi	21	17,2	25,4
Ev hanımı	44	36,1	61,5
Serbest meslek	38	31,1	92,6
Çiftçi	3	2,5	95,1
Öğrenci	6	4,9	100
Toplam	122	100	

Araştırma grubunu oluşturan göçmenlerin Suriye'deki iş ve meslek dağılımları incelendiğinde %36,1'i ev hanımıdır. Görüşülenlerin %31,1'i serbest meslek sahibi; esnaf, mobilyacı, ayakkabıcı, balıkçı, boyacı, terzi ve tesisatçı gibi işlere sahiptirler. Ayrıca görüşülenlerin % 17,2'si işçi, %8,2'si memur, %4,9'u öğrenci ve %2,5'i de çiftçidir. Suriye'de esnaflık ya da ticaret yapmış olan görüşülenler dışındaki nüfus gündelik işler ya da bulabildikleri işlerde çalışmaktadırlar. Hanede yaşayan ve kalan sayısının yüksekliği ile gelir getirici bir işte çalışan oranı arasında doğrusal bir ilişki vardır. Özellikle Arap kökenli ailelerde çalışan kişi oranı daha yüksektir. Ülkelerine göre Türkiye'de daha ağır şartlarda ucuz işçilik ile çalıştıklarını ifade eden göçmenler bu durumdan

şikayetlerini dile getirmektedirler (Tablo 5). Buna karşın göçmenler arasında ve bölgede ihtiyaç duyulan ticari faaliyetin devamında Suriyeli girişimciler ve esnafın ekonomiye katkısı yüksektir.

Ekonomik Durum

Görüşülenlerin toplam hane geliri ve kira gideri karşılaştırıldığında; hanesine 501 ile 1000 TL arası gelir giren ailelerin %41,40'ı 301-400 TL arası, %31'i 401-500 TL arası ve %27,60'ı da 300 TL kira ödemektedirler. Hane geliri 1001-1500 TL aralığında olan ailelerin, %47,80'i 301-400 TL arası, %39,10'u 401-500 TL arası, %10,90'ı 300 TL ve %2,20'si de 501-600 TL arası kira ödemektedir. Hane geliri 1501-2000 TL aralığında olanlar ise 300 TL kira bedeli olan evlerde yaşamadıkları görülmektedir. Bu anlamda; görüşülen göçmenlerin %46,20'si 401-500 TL arası, %38,50'si 301-400 TL arası ve %15,40'ı da 501-600 TL arası kira vererek daha büyük evlerde ikamet etmektedirler. Hane geliri 2000 TL ve üzeri olan göçmenlerin, %43,80'i 301-400 TL arası, %40,80'i 401-600 TL arası ve %12,50'si de 501-600 TL arası kira vermektedir. Hanesinde geliri olmadığını beyan edenlerin; %55,60'ı 301-400 TL arası kira vermekte iken %27,5'i de 401-500 TL arası kira ödemektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Hane Toplam Geliri ile Kira Gideri Karşılaştırması

Toplam Gelir	Görüşülenlerin Kira Gideri/TL					Toplam
	300	301-400	401-500	501-600	Gider yok	
501-1000 TL	8	12	9	0	0	29
	27,60%	41,40%	31,00%	0,00%	0,00%	100,00%
1001-1500 TL	5	22	18	1	0	46
	10,90%	47,80%	39,10%	2,20%	0,00%	100,00%
1501-2000 TL	0	5	6	2	0	13
	0,00%	38,50%	46,20%	15,40%	0,00%	100,00%
2000 +	0	7	7	2	0	16
	0,00%	43,80%	43,80%	12,50%	0,00%	100,00%
Gelir yok	1	10	5	1	1	18
	5,60%	55,60%	27,80%	5,60%	5,60%	100,00%
Toplam	14	56	45	6	1	122
	11,50%	45,90%	36,90%	4,90%	0,80%	100,00%

Hane gelirim yok diyen aileler, akraba ve arkadaşlarından borç alarak geçimlerini sağladığını ifade edenlerdir. Kalabalık yaşayan aileler daha çok geniş evleri tercih etmektedirler ve daha yüksek bir kira bedeli ödenmektedir. Göçmenlerin Payas'a yerleşmesi ile ilçede kira fiyatlarında artışlar yaşanmıştır. Diğer taraftan Suriyeli göçmenlerin kamusal hizmetlerden haberdar olma ve yararlanma düzeyi bağlamında görüşülenlerin büyük bir kısmı Kızılay desteği ve mali durumu iyi olan yakınlarından maddi destek alanlardan oluşmaktadır.

Mülkiyet durumu ile hanede oturan aile sayısı ilişkisi bağlamında; göçmenlerin %99'unun ikamet ettiği konutlar kiradır. Yalnızca bir aile eşini Suriye'de kaybetmiş ve çocukları ile ikamet ettiğinden dolayı bedelsiz olarak bir hayırseverin evinde ikamet etmektedir (Tablo 7). Genel anlamda Suriyeli göçmenler birinci derece yakın akrabaları; kardeşler, anne ve baba ile aynı evi paylaşmayı tercih etmektedirler. Kadınlar için belirlenmiş olan mahremiyet alanları sadece aile içi ilişkileri değil, dış sosyal ilişkilerin bütünü belirlemektedir. Görüşülenlerin %71,3'ü tek aile, %23,8'i iki aile ve %4,9'u da üç aile birlikte yaşamaktadır. Kültürel özellikler bağlamında ise Türkmenler daha çok bireysel ve tek aile çatısı altında yaşamayı tercih ederken, Arap kökenliler birinci derece yakın akrabaları ile aynı evi paylaşmaktadır ve geniş aile özelliği sergilemektedirler.

Tablo 7. Barınma Koşulları ve Mülkiyet

Barınma Durumu	Mülkiyet Durumu		
	Kira	Bedelsiz	Toplam
	86	1	87
Ailemle yaşıyorum	98,90%	1,10%	100,00%
	29	0	29
İki aile birlikte yaşıyoruz	100,00%	0,00%	100,00%
	6	0	6
Üç aile birlikte yaşıyoruz	100,00%	0,00%	100,00%
	121	1	122
Toplam	99,20%	0,80%	100,00%

Hane büyüklüğü ile etnik köken ilişkisi bakımında değerlendirildiğinde; görüşülen göçmen nüfusun % 89,30'u Arap, %10,70'i Türkmen'dir. Hane büyüklüğü 1-3 arası olan ailelerin %78,90'ı Arap, %21,10'u Türkmen'dir. Yine hane büyüklüğü 4-6 kişi arasında olan göçmenlerin %88,70'i Arap, %11,30'u Türkmen iken, hane büyüklüğü 7-8 kişiden oluşan ailelerin %96,60'ı Arap, %3,40'ı Türkmen'dir. Ayrıca hane büyüklüğü 9 ve üzeri kişiden oluşan ailelerin %91,70'i Arap, %8,30'u Türkmen'dir. Bu veriler ışığında Arap kökenli göçmenler geniş aile yapısına, Türkmen kökenli aileler ise çekirdek aile yapısına sahiptir. Arap ailelerde evlilik gerçekleştiren gençler eşi ile birlikte baba evinde kalmaya devam ederken, Türkmenlerde evli çift, baba evini terk ederek kiraya çıkmaktadır.

Suriyeli göçmenlerin hanelerinde çalışan sayısı incelendiğinde; ailede tek kişi çalışan oranı %64,8, 2 kişi çalışan oranı %20,5, 3 ve 4 kişi çalışan oranı toplamı ise %4,1'dir. Çalışanı olmayan hane oranı ise %10,7'dir (Tablo 9). Buna göre hanede yaşayan sayısı arttıkça hane giderleri artmakta bu giderlerin karşılanabilmesi için çalışan sayısının da arttığı görülmektedir. Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de kalış süreleri ile de bağıntılı olarak ekonomik yaşama

katılım oranı yükselmekte, gelir getirici bir iş ya da meslekle uğraşma oranı artmaktadır.

Tablo 8. Hane Nüfusu ile Kendilerini Nasıl Tanımladıkları

Hanede Yaşayan Kişi Sayısı	Arap	Türkmen	Toplam
1-3 kişi	15	4	19
	78,90%	21,10%	100,00%
4-6 kişi	55	7	62
	88,70%	11,30%	100,00%
7-8 kişi	28	1	29
	96,60%	3,40%	100,00%
9 +	11	1	12
	91,70%	8,30%	100,00%
Toplam	109	13	122
	89,30%	10,70%	100,00%

Tablo 9. Hanede Çalışan Sayısı

Çalışan Kişi Sayısı	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1 kişi	79	64,8	64,8
2 kişi	25	20,5	85,2
3 kişi	4	3,3	88,5
4 kişi	1	0,8	89,3
Çalışan yok	13	10,7	100
Toplam	122	100	

Tablo 10. Yaşam Koşulları Karşılaştırması

Yaşam Koşulları	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Daha kötü	6	4,9	4,9
Aynı	10	8,2	13,1
Daha iyi	106	86,9	100
Toplam	122	100	

Suriyeli göçmenler Türkiye'ye sığınmadan önce ülkelerindeki yaşam koşullarının daha iyi olduğunu %86,9 oranında ifade etmiş; kentte sanayi ve ticari faaliyetlerle uğraştıklarını, kırsal alanlarda ise tarım ve hayvancılık yaptıklarını belirtmişlerdir. Kuşkusuz görüşülenlerin Suriye-Türkiye karşılaştırmalarındaki referans noktası alışkanlıklar, tüketim ve yaşam tarzı biçimleridir. Nitekim görüşülenlerin ülkelerinde daha az emek karşılığında daha fazla

kazandıkları, aile geçimini rahatlıkla karşıladıkları ve kadın istihdamına gerek duyulmadığı ifadeleri bunlardan bazılarıdır.

Sosyal Uyum ve Sosyal Destek

Araştırmamız kapsamında görüşülen Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de yaşama süreleri değerlendirildiğinde; 3 yıl ve daha az süreli yaşayanların oranı %22,1, 4 ve 5 yıldır yaşayanların toplam oranı %35,2, 6 yıl ve üzeri yaşayanların oranı ise %42,6’dır (Tablo:11). İlk göç dalgasının Nisan 2011 tarihinde başladığı dikkate alınrsa, Payas’ta yaşayan göçmenlerin ilk gelen gruplar olduğu görülmektedir. Bunun dışında Payas’taki Suriyeli göçmenlerin ‘hareketli birey’ tanımına uygun özellikler gösterdiği, köken ülkeyle olan bağını hem fiziksel hem de kültürel olarak koparmadan devam ettirdiği (Yazgan, 2016: 283) ve özellikle bayram ziyaretleri için Suriye’ye giriş ve çıkış yaptıkları bilinmektedir

Tablo 11. Türkiye’de Kalma Süresi

Kalma Süreleri	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1 yıl	2	1,6	1,6
2 yıl	5	4,1	5,7
3 yıl	20	16,4	22,1
4 yıl	17	13,9	36,1
5 yıl	26	21,3	57,4
6 yıl +	52	42,6	100
Toplam	122	100	

Göçmen grupları sosyal uyum süreci ve sosyal ilişkileri bağlamında değerlendirdiğimizde göçmenlerin %45,1’i boş zamanlarını evinde geçirmekte, %27’si boş zamanının olmadığını, %13,1’i de evle ilgili işlerle uğraştığını belirtmektedir. Görüşülenlerin Türkiye’deki yakınları ile görüşme oranı ise yüksektir (%71,3). Bunun dışında aynı yazgı ya da kaderi yaşayanlar olarak Suriyeli göçmenler birbirlerine yakın ikamet etmekte, güçlü sosyal iletişim ve dayanışma bağlarına sahip bulunmaktadır.

Görüşülenlerin %97’si Suriye’deki yakınları ile olan bağlantılarını devam ettirmektedirler. Temel sorunsal ise Suriye’deki demokratik olmayan uygulamaların ve baskının akrabalar ile olan iletişimi zorlaştıran özelliğidir. Buna karşın görüşülenlerin %51,6’sı televizyon, %24,6’sı telefon, %12,3’ü internet aracılığı ile Suriye ile ilgili bilgi edindiklerini ifade etmişlerdir. Arap göçmenler Suriye televizyon kanallarını izlerken, Türkmenler Türkiye televizyon kanallarından gelişmeleri takip etmektedirler.

Görüşülen Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de kalma süreleri ile herhangi bir sorunla karşılaşma durumları arasında yakın bir korelasyon yoktur. Bununla beraber görüşülenlerin %87,7’si yaşadıkları süre içerisinde herhangi bir sorun ile

karşılaşmamıştır. Her hangi bir sorunla karşılaştığını ifade edenlerin ise %12,3'ü daha çok bireysel özelliklerle bağlantılı olarak sorun yaşayanlardan oluşmuştur.

Görüşülenlerin %55,7'si birlikte yaşadıkları bölge halkı ile benzer kültürel özellikler sorusuna her şey aynı cevabını verirken, %19,7'si dini yaşam aynı ve %11,5'i de yemekler aynı yanıtını vermiştir (Tablo 12). Benzer biçimde görüşülenler komşularından memnun olduklarını ve bir ihtiyaç anında yardımlaştuklarını ifade etmektedirler. Arap göçmenler kadın erkek ilişkilerinde tokalaşmazken Türkmenler tokalaşmaktadırlar. Arap göçmenlerin gündelik yaşamlarında kadın erkek ayrı odalarda otururken, Türkmenlerde kadın ve erkek karışık oturmakta ve yerel halk ile bu durum benzerlik göstermektedir.

Tablo 12. Kültürel Benzerlik ve Farklılık

Kültürel Benzerlik	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Benzerlik yok	7	5,7	5,7
Cenaze	8	6,6	12,3
Dil benzerliği (Türkmen)	1	0,8	13,1
Dini yaşam	24	19,7	32,8
Her şey	68	55,7	88,5
Yemekler	14	11,5	100
Toplam	122	100	

Anketimize katılan görüşülenlerin %55,7'si bölge halkı ile aralarında herhangi bir kültürel farklılık olmadığını ifade ederken %19,7'si kıyafetler farklı ve %15,6'sı düğün adetleri farklı yanıtını vermişlerdir (Tablo 13). Farklılıklar daha çok düğün adetleri ve giyim tarzı bağlamında ifade edilmekte ve kadınlar üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Nitekim Suriyeli göçmen kadınların giyim tarzı yerel halka göre daha kapalı ve yabancı erkekler ile münasebetleri yok denecek kadar azdır. Suriyeli Arap göçmenlerin düğünlerinde de benzer bir ayırım yaşanmakta, kadınlar kendi aralarında evde eğlenirken, erkekler ev dışında genellikle kafe gibi yerlerde eğlence ve kutlama yapmaktadırlar. Bunlarla beraber kültürel benzerlik ve farklılık açısından göçmen grupların yerel halk ile benzer kültürel özelliklerinin daha fazla olduğu ve bu durumun da sosyal uyum sürecini kolaylaştırıcı bir işlev göreceği söylenebilir.

Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de kalma süreleri ile bağlantılı olarak doğum yapma ve çocuk sahibi olma oranı da artmaktadır. Araştırma evrenimizi oluşturan göçmen grup arasında Türkiye'de doğum yapan Suriyeli kadın oranı %48,3'tür (Tablo 14). Türkmen ailelere oranla Arap göçmen ailelerde çocuk sahibi olma isteği daha yüksektir. Türkmen ailelerin Arap ailelere nazaran çocuklarının geleceği ile ilgili daha çok endişe içerisinde oluşu doğum oranını belirlemektedir. Bu manada Arap kökenli ailelerin geleneksel, Türkmen kökenli ailelerin ise modern kodlar üzerinden bir varoluşsalık ürettikleri söylenebilir.

Tablo 13. Farklı Görülen Kültürel Özellikler

Kültürel Farklılık	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Dil farkı	1	0,8	0,8
Düğün adetleri	19	15,6	16,4
Fark yok	68	55,7	72,1
Her şey	7	5,7	77,9
Kıyafetler farklı	24	19,7	97,5
Misafirlik	1	0,8	98,4
Davranış	1	0,8	99,2
Yemekler farklı	1	0,8	100
Toplam	122	100	

Tablo 14. Türkiye'de Kalma Süresi ile Türkiye'de Doğan Çocuk Sayısı

Yaşama Süresi	Türkiye'de Doğan Çocuk Sayısı				Toplam
	1 çocuk	2 çocuk	3 çocuk	Doğan çocuk yok	
1 yıl	1	0	0	1	2
	50,00%	0,00%	0,00%	50,00%	100,00%
2 yıl	0	0	0	5	5
	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	100,00%
3 yıl	7	2	0	11	20
	35,00%	10,00%	0,00%	55,00%	100,00%
4 yıl	6	3	0	8	17
	35,30%	17,60%	0,00%	47,10%	100,00%
5 yıl	5	5	2	14	26
	19,20%	19,20%	7,70%	53,80%	100,00%
6 yıl +	18	10	0	24	52
	34,60%	19,20%	0,00%	46,20%	100,00%
Toplam	37	20	2	63	122
	30,30%	16,40%	1,60%	51,60%	100,00%

Mekan, Aidiyet ve Beklenti

Görüşülenlerin mekansal tercihleri ve beklentileri açısından Payas'ın bir yerleşim yeri olarak seçilmesinin ana nedeni yakın akrabaların varlığıdır. Nitekim görüşülenlerin %74,6'sının akrabası Payas'ta yerleşiktir. Diğer göçmen gruplarının Payas'a gelişinde ise herhangi bir neden yoktur. Göçmen grupların birincil önceliği ve beklentisi barınma ve güvenlik ihtiyacıdır. Özellikle Türkiye'ye yönelik göç dalgasında güvenlik algısı belirleyici olmuş ve açık kapı politikası da bu beklentiyi meşrulaştırıcı bir işlev görmüştür.

Suriyeli göçmenlerin ülkelerine geri dönme isteğine ilişkin olarak görüşülenlerin %66'sı geri dönüş istemektedir (Tablo 15). Geri dönüş isteyenler çoğunlukla; evim, ailem orada ve vatanım orası ifadelerini paylaşanlardır. Geri dönmek isteyenler arasında az da olsa dil problemi yaşadığını belirtenler de vardır. Türkiye'de kalmak isteyen %28'lik bir grup ise Suriye'de gidecek bir yerlerinin kalmadığını ve Türkiye'ye alıştıklarını ifade etmektedirler. Türkiye'ye alıştık diyen görüşülenler Suriye'de yeni bir düzenin kurulacağına inanmadıklarını ve çocuklarının eğitim ve geleceğini düşündükleri için kalmak istediklerini vurgulayanlardır.

Tablo 15. Savaş Biterse Geri Dönüp Dönmeyeceği

Suriye'ye Geri Dönme İsteği	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	81	66,4	66,4
Hayır	41	33,6	100
Toplam	122	100	

Suriye'ye geri dönmek isteyenler dışında herhangi bir Avrupa ülkesine gitmek isteyenler, Türkiye'yi bir geçiş ülkesi olarak görenlerdir. Görüşülenlerin %9'u başka bir ülkeye gitmek istemekte; Almanya, Kanada ve Hollanda başlıca tercih edilen ülkeleri oluşturmaktadır. Arap kökenli göçmen grubun bir bölümü ikinci bir dil olarak İngilizceyi konuşabilmekte ve daha iyi yaşam standartları beklentisiyle batılı ülkelere göç etmeyi arzulamaktadırlar. Türkmen kökenli göçmenler arasında ise başka bir ülkeye göç etme düşüncesi bulunmamakta ve Türkiye anavatan olarak görülmektedir.

Vatandaşlık tartışmaları bağlamında ise Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak isteyenlerin oranı yaklaşık % 90'dır. Türkiye vatandaşı olmayı isteme nedenleri sorulduğunda görüşülenlerin %70'i huzur beklentisi içinde olanlardan oluşmaktadır. Türkmen kökenli nüfusun vatandaşlığa geçiş oranı Arap kökenlilere oranla daha yüksektir. Türkmen kökenliler, Suriye'de iken, Türkiye'ye ait televizyon kanallarını izlediklerini ve Türkiye'deki her türlü gelişmeyi yakından takip ettiklerini belirtmektedirler. Türkiye'deki futbol takımlarının maçlarını takip ettikleri ve önemli galibiyetlerde kutlamalar yaptıkları diğer ifadeler olarak yer almıştır. Bu anlamda aidiyet hissi ve vatandaşlığa geçiş talebi arasında doğrusal bir bağlantı görülmektedir.

Genel anlamda Suriyeli göçmenler, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve yerel halkı kendilerine yakın hissetmekte ve güvenmektedirler. Öyle ki Türkiye'de yaşanan herhangi bir olumsuz durum göçmenleri yerel halktan daha çok tedirgin etmekte ve endişelendirmekte, korunma beklentisi ve düzen arayışına ilişkin tanımlamalar yapılmaktadır (Tablo 16). Bu durum hem görüşülenler arasındaki aidiyet bağını yansıtan bir gösterge hem de göçmen olmaktan kaynaklanan endişenin dışı vurumu olarak yorumlanabilir.

Göçmen olmak sizin için neyi ifade ediyor sorumuza görüşülenlerin %62,3'ü gurbet, %4,9'u ateşten gömlek, % 4,1'i de ölüm gibi tanımlamalarla cevap

vermişlerdir. Göçmen olmayı gurbet ile bir tutan görüşülen oranı, ülkesine geri dönme arzusunda olanların oranına yakındır. Bunun dışında gurbet cevabını veren Suriyeli göçmenlerin, yaşadıkları zorunlu göç durumunu henüz kabullenmedikleri, kendilerini bir yabancı ya da geçici statüde gördükleri söylenebilir. Diğer taraftan kendini göçmen görmeyen %28,7'lik nüfusun, sosyal uyum konusunda daha başarılı olduğu ifade edilmelidir.

Tablo 16. Türkiye Cumhuriyeti Devletinden Beklentiler

Beklenti	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bir beklentim yok	51	41,8	41,8
Kabul görme	7	5,7	47,5
Eğitim desteği	4	3,3	50,8
Özgürlük	1	0,8	51,6
Ev/Barınma	3	2,5	54,1
İş imkanı	6	4,9	59
Düzenli gelir	5	4,1	63,1
Koruma	21	17,2	80,3
Seyahat özgürlüğü	1	0,8	81,1
Sosyo-ekonomik yardımlar	12	9,8	91
Vatandaşlık	11	9	100
Toplam	122	100	

Tablo 17. Göçmen Olmak Neye İfade Ediyor

Göçmen Olmak	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Gurbet	76	62,3	62,3
Kendimi göçmen hissetmiyorum	35	28,7	91
Ölüm gibi	5	4,1	95,1
Ateşten Gömlek	6	4,9	100
Toplam	122	100	

Tablo 18. Dünyayı Nasıl Resmetmek İstedığı

	Frekans	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Mutluluğu resmederdim	69	56,6	56,6
Savaşı çizdim	9	7,4	63,9
Üzüntü çizdim	41	33,6	97,5
Üzüntü/Adaletsizlik	1	0,8	98,4
Zulmü çizdim	2	1,6	100
Toplam	122	100	

Bir ressam olsaydınız dünyayı nasıl resmederdiniz sorumuza görüşülenlerin %56,6'sı mutluluğu resmederdim cevabını vermişlerdir. Kuşkusuz bu cevap yerinden ve yurdundan edilmişliğe ilişkin bir ifade ve tanımlamadır. Zira güvensizlik ortamı bireyin eşitsiz ilişkiler ile uzun soluklu gerginlikler ve toplumsal baskıya maruz kalmasının bir sonucudur ve kendisini çok farklı biçimlerde gösterebilir (Sirkeci ve Cohen, 2015: 13). Benzer biçimde görüşülenlerin %33,6'sı üzüntü, %7,4'ü savaşı çizerdim cevaplarını verenlerdir. Görüşülenlerin zihin dünyası ve yaşadıkları travmalara ilişkin belirgin göstergeler olan bu ifadeler göç ve göçmeni anlama konusunda önemli verilerdir.

Sonuç

Günümüz dünyasında küresel gelişmişlik düzeyi ve küresel eşitsizlikler nedeniyle pek çok insan hedeflediği ya da gitmek zorunda kaldığı farklı coğrafyalara taşınmaktadır. Ancak temel sorunsal dünyanın bir bölümünün göç üreten, bir bölümünün tampon ve diğer bir bölümünün de göç edilen coğrafya olarak ayrılaşmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu manada dünyanın hangi bölgelerinin göç ettiği, hangi kimlik ve kültürlerin göçe maruz kaldığı ya da göç ettirildiği önemli bir tartışma konusudur. Benzer biçimde düzensiz uluslararası göç hareketlerini dışsallaştırmak ve güvenli hale getirmek için oluşturulan tampon bölge ve coğrafyaların varlığını koruyup olması üzerinde düşünülmesi gereken başka bir alandır. Zira uluslararası düzensiz göç hareketlerinin ortaya çıkardığı ve hukuki manada geçici koruma statüsü, sığınmacı ya da mülteci olarak tanımladığımız insan gruplarının yeni yerleşim bölgelerine ulaşmada karşılaştıkları zorluklar ve yeni taşındıkları ülkelerdeki sosyal entegrasyon sorunları meseleyi daha da çözümsüz kılabilen ve meşrulaştırmaktadır.

Göç süreçleri bağlamında değerlendirdiğimizde göçmenlerin sosyo kültürel yaşamlarında bir dizi değişim ve farklılaşmanın yaşanması kaçınılmazdır. Göçmenlerin ülkeleri ile göç ettikleri yeni bölgedeki mevcut kültür arasında etkileşim, uyum ya da çatışma süreçleri farklı dinamiklerle gerçekleşmekte ve bu süreçler kendine özgü görünümle yaşanmaktadır. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta, göç etmek zorunda kalanların karşılaştıkları engeller kadar, göç edilen ülkedeki göçmen algısı ve genel tutumudur. Nitekim göçmenlere ilişkin sosyal ve toplumsal temsiller birey ve kamuoyunun genel yapılandırılmış görüşlerini içermekte ve göçmenlere karşı geliştirilen duygu, düşünce ve davranışları etkilemektedir. Farklılık ve farkındalık ekseninde açıklanabilecek olan bu olgu, olumlu sosyal temsiller aracılığı ile sosyal dışlanma sorununu en aza indirebileceği gibi göçmenlerin topluma entegrasyonunu da kolaylaştırabilecek bir özelliktir.

Araştırmamızın evreni ve bulgular açısından incelenen Suriyeli nüfus, yoğun olarak Arap ve Türkmen kökenli göçmenlerden oluşan heterojen bir gruptur. Görüşülenlerce Payas ilçesinin yerleşim yeri olarak tercih edilmesinde yakın akrabalık ilişkisi ve göçmen ağları önemli bir rol oynamıştır. İlçeye yerleşimin belirli bir tarihi yoktur ve 2011 tarihinden sonra tedricen yapılan düzensiz göçler

söz konusudur. Genel anlamda değerlendirildiğinde ise eğitilmiş, genç ve orta yaş bir nüfusun göçmen olarak yerleştiği ve kendi yaşam alanlarını oluşturduğu görülmektedir. Yoksul ve göçmen kesimlerin toplumun diğer gruplarından mekansal ve sosyal olarak ayrışması ve dış grupta sınırlı sosyal ilişki kurma biçimi Payas'taki göçmenler bağlamında da ortaya çıkan bir gerçekliktir.

Araştırmamızın sonuçları ve kültürel özellikler bağlamında ise Arap kökenli nüfusun daha geniş bir aile yapısına sahip olduğu, Türkmen kökenli ailelerin ise çekirdek aile özelliği taşıdığı söylenmelidir. Çalışabilir yaşta olan erkek nüfusun büyük bir çoğunluğu bir iş ya da mesleğe sahiptir ve istihdam piyasasında yer almaya çalışmaktadırlar. Ayrıca erkekler sosyal sistem içerisinde daha rahat hareket ederken kadınların sosyal sisteme katılımı kültürel kodlar ve mahremiyet algısı nedeniyle sınırlı ve eşlerinin iznine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Türkmen kökenli göçmenlerin sosyal uyum süreci daha hızlı ve kolay iken, Arap kökenli olan göçmenlerin özellikle dil ve iletişim konusunda sorunlar yaşadığı görülmüştür.

Araştırma evrenimizi oluşturan göçmen nüfusun en büyük sorunu düzenli bir gelire sahip olamamaktır. Göçmen grubun neredeyse tamamı kiralık evlerde barınma ihtiyacını gidermekte ve kira gelirleri hane gelirlerinin önemli bir kısmına karşılık gelmektedir. Bazı göçmenlerin Sivil Toplum Örgütlerinden ya da yakın akrabalarından aldıkları yardımların ne kadar sürdürülebilir olduğu bu anlamda tartışılmalıdır. Ayrıca birden fazla ailenin aynı evi paylaşması, dayanışma ihtiyacı kadar, ekonomik durumla da bağlantılı olan bir husustur. Bu manada belli bir sermaye birikimi ile gelen ve Türkiye'de ticaret yapanlar hariç, diğer nüfusun gelir ve istihdama ilişkin beklentilerinin yönetimi önemli bir konudur.

Görüşülenlerin kendi ülkelerine geri dönme beklentisi olsa da, Suriye'de yaşanan çatışma ortamının varlığı bu beklentiyi zayıflatmakta ve Türkiye'de kalma ihtiyacını pekiştirmektedir. Bunun dışında Türkiye'de çocuk sahibi olan göçmen oranının yüksekliği Türkiye ile olan bağları güçlendirmekte ve vatandaşlık elde etme düşüncesini meşrulaştırmaktadır. Görüşülenlerin yalnızca %9'unun başka bir ülkeye gitmeyi planladığı düşünüldüğünde vatandaşlık tartışmalarının önemi kendisini daha da hissettirmektedir.

Göçmen grubunun yalnızca sosyo-ekonomik ihtiyaçları değil, göç sürecinde yaşadıkları travmalar diğer önemli bir psikolojik sorun olarak karşımızda durmaktadır. Nitekim göçmenlerin göçe ilişkin; gurbet, ölüm, üzüntü, hasret, ateşten gömlek giymek gibi tanımlamaları ve göçü nasıl resmettiklerine ilişkin veriler bireysel anlamda sosyal uyum ve sosyal destek mekanizmalarını gerekli kılar niteliktedir. Bunun dışına kadın ve çocuklara ilişkin sosyal destek projesi ihtiyacı tartışılmazdır.

Sonsöz olarak ve kamu politikaları açısından Suriyeli göçmenlere yönelik tartışmaların kanalize edilebilir, sosyal uyumu sağlayıcı ve sosyal sistemle uyumlu olması halinde daha yararlı ve rasyonel olacağı düşünülmektedir. Göçmenlerle ilgili olumsuz ve önyargı kaynaklı tepkiler yerine sosyal temsil ve farkındalık temelli tartışmalar çözümün esaslı belirleyicileridir. Zira sosyal

dışlanmayı ve ötekileştirmeyi besleyen söylemler, göç ve göçmen yönetimini zorlaştırıcı bir etken olmanın dışında ülkenin diğer ciddi sorunlarının çözümü konusunda da engelleyici bir rol üstlenmektedir.

Kaynakça

- Akdemir, S. (2000). Suriye'deki Etnik ve Dini Yapının Siyasi Yapının Oluşmasındaki Rolü, *Avrasya Dosyası, Üç Aylık Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, s.201-237.
- Arı, K. (2014). *Büyük Mübadele, Türkiye'de Zorunlu Göç 1923-1925*, 5.Baskı, Tarih Yurt Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Bail, A.C. (2008). The Configuration of Symbolic Boundaries Against Immigrants in Europe, *American Sociological Review*, Vol 73, No.1, p.37-59. <https://doi.org/10.1177/000312240807300103>
- Çağlayan, S. (2008). "Göç ve Yoksulluk: Mutlak ve Doğrusal Olmayan Bir İlişki, (Ed.) Oktik, N., Türkiye'de Yoksulluk Çalışmaları, Yakın Kitabevi Yayınları, İzmir.
- Erçin, Ö. ve Adıgüzel, Y. (2017). Fransız Kamusal Alanında Bütünleşme Stratejisi, *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, s.170-188.
- Gülyavaş, M. (2017). Suriyeliler ve Vatandaşlık: Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Çerçevesinde Bir Değerlendirme, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 13 s.678-705. <https://doi.org/10.26466/opus.341263>
- İçişleri Bakanlığı, Göç İradesi Genel Müdürlüğü: Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeliler, 16 Mayıs 2019, http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713
- Kolakırık, S. (2014). Uluslararası Göç ve Türkiye: Yerel Uygulamalar Ve Görünümler, *Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of World of Turks*, Vol: 6, No:2, s. 37-53.
- Kolakırık, S. (2017). "Türkiye'deki Suriyelilerin Toplumsal Etkisi ve Sosyolojik Görünümü: Kocaeli İli Örneği", *Innovation and Global Issues in Social Sciences, Bildiriler Kitabı*, s.1128-1241.
- Leech, N. L. ve Onwuegbuzie, A. J. (2009). A Typology of Mixed Methods Research Designs, *Quality and Quantity*, 43(2):265–275. <https://doi.org/10.1007/s11135-007-9105-3>
- Öner, N.Aslı Ş. (2012). *Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar*, (Ed.) İhlamur, S.G. Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Özdemir, F. ve Özkan-Öner, B. (2016). Türkiye'de Sosyal Medya Kullanıcılarının Suriyeli Mültecilere İlişkin Sosyal Temsilleri, *Nesne Psikoloji Dergisi*, Cilt 4, Sayı 8,s.227-244. <https://doi.org/10.7816/nesne-04-08-04>
- Runciman, W. G. (1966). *Relative Deprivation and Social Justice: A study of Attitudes to Social Inequality in Twentieth-Century England*, Berkeley: University of California Press.
- Sirkeci, İ. ve Yüceşahin, M.M. (2014). Türkiye'de Göç Çalışmaları, *Göç Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, s.1-10. <https://doi.org/10.33182/gd.v1i1.545>
- Sirkeci, İ. ve Cohen, J.H. (2015). Hareketlilik, Göç, Güvensizlik, *İdeal Kent, Kent Araştırmaları Dergisi*, Sayı 15, s. 8-21.
- Sofracı, İ. E. (2018). *Naşî Zulmünden Kaçan Almanca Konuşan Mülteci Bilim İnsanlarının İktisat ve Maliye İlmüne Katkıları'na Bir Bakış*, Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:22, Sayı:1, s.93-106.
- TBMM. (2013). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Resmî Gazete, Kanun No:6458, Sayı: 28615.
- Yazgan, P. (2016). Hareketlilikte Kimlik İnşasına Yönelik Analitik Bir Çerçeve, *Göç Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, s.282-296. <https://doi.org/10.33182/gd.v3i2.583>

The Sociological Characteristics of Syrian Immigrants in Terms of Difference and Awareness: A Case Study in Payas

EXTENDED ABSTRACT

In today's world, due to the global level of development and global inequalities, a lot of people have moved to different geographies that they aimed at or had to go to. However, the basic problematic results from the fact that the world is separated into different parts; one part producing migration, one part being the buffer zone, and one part being the migrated geography. In this sense, which regions of the world migrate, which identities and cultures are exposed to migration or forced to migrate are important discussion topics. Similarly, the on-going existence of the buffer zones and geographies that are created for externalizing and securing international irregular migration movements is another topic to be taken into consideration. The issue is left unsettled and is legitimized by the difficulties that the human groups constituted as a result of international irregular migration movements and defined in terms of law as temporary protection status, asylum seeker or refugee face in reaching new residential areas and their social integration problems in the countries they move to.

When it is considered in terms of migration processes, it is inevitable that a series of changes and differentiation occur in the socio-cultural lives of the immigrants. The interaction, adaptation or conflict processes between the immigrants' countries and the present culture of the new region they migrated to are realized with different dynamics; and these processes are lived through distinctive outlooks. Yet, the perception of immigrants and the general attitude in the migrated country should be taken into account as much as the obstacles faced by the ones that had to migrate. Hence, the social representations concerning the immigrants include the constructed opinions of the public and affect the feelings, thoughts and behaviour developed towards immigrants. This phenomenon which can be explained in terms of difference and awareness is a characteristic that can not only minimize the problem of social exclusion with positive social representations but also make immigrants' integration into society easier.

As for the population and the findings of the study, the analysed group is heterogeneous consisting mostly of immigrants of Arabic and Turkmen origin. According to the interviewees, close kinship relationships and immigrant networks had played an important role in preferring the district of Payas as the residential area. There is no exact date for the settlement in the district; irregular migrations have gradually taken place since 2011. When considered in general, it is observed that an educated, young and middle aged population have settled as immigrants and constructed their own living spaces. Along with the fact that the poor and the immigrants are separated spatially and socially from the other groups of the society, limited social contact with the outer group is also observed among the immigrants in Payas.

In the context of the results of our research and cultural characteristics, it should be indicated that the population of Arabic origin has a more extended family

structure, whereas the families of Turkmen origin are nuclear families. Most of the male population at a workable age have a job or a profession, and try to have a place in the employment market. Furthermore, the male can move more comfortably in the social system, whereas the participation of the female in the social system is limited due to the cultural codes and the perception of privacy, and is actualized with the permission of their husbands. While the social adaptation process of the immigrants of Turkmen origin is faster and easier, it is seen that the immigrants of Arabic origin have problems concerning especially language and communication.

The major problem of the immigrants constituting the population of our study is not having a regular income. Almost all the immigrant group live in a rented house; and the rent corresponds to a large part of the income of the household. In this respect, how long the benefit that some immigrants get from Non-governmental Organizations or close relatives can be sustained should be discussed. Moreover, sharing the same house with more than one family, besides being a need of solidarity, is related with economic conditions. In this sense, the management of the expectations of the immigrants – except the ones that came with a particular capital and do business in Turkey – concerning income and employment is a significant topic.

Even though the interviewees expect to go back to their countries, the existence of the conflict environment in Syria weakens this expectation and reinforces the need for staying in Turkey. In addition to this, the high percentage of the immigrants who have a baby in Turkey strengthens the bond with Turkey and legitimizes the thought of getting citizenship. When it is considered that only 9% of the interviewees have been planning to go to another country, the discussions concerning citizenship become evident.

Besides the socio-economic needs of the immigrant group, the traumas they had been through in the migration process become apparent as another psychological problem. Thus, the immigrants' definitions concerning migration such as homesickness; death; sadness; longing; bed of nails; and the data concerning how they portray migration seem to require social adaptation and social support mechanisms individually. Additionally, the need for a social support project concerning women and children is unquestionable.

To conclude, it is believed that in terms of public policies, the discussions concerning the Syrian immigrants will be more beneficial and rational on the condition that they can be canalized; provide social adaptation; and are in accordance with the social system. Instead of negative and prejudiced reactions, discussions based on social representation and awareness are the essential determinants of the solution. Besides being a factor that makes the management of migration and immigrants difficult, the discourses that maintain social exclusion and othering play an impeding role in the solution of other critical problems of the country as well. From this point of view, in this study, the sociological outlook and the cultural characteristics of the Syrians that settled in the district of Payas in Hatay after the outbreak of Syrian war have been scrutinised through a mixed research design using questionnaires and in-depth interviews; and it has been found out that

approaches based on social representation and awareness play a simplifying role in the management of migration and immigrants.

Keywords: International migration; Syrians; awareness; social cohesion; Payas.